

DigiD dreigt een Amerikaans drukmiddel te worden — en Nederland kijkt weg

Over digitale dijken die dreigen door te breken

Door Reinout Schotman

De mogelijke overname van Solvinity, een van de cruciale leveranciers achter DigiD, wordt in Den Haag behandeld als een technisch veiligheidsdossier. Maar wie het dossier reduceert tot een vraag over servers, certificeringen of cyberrisico's, mist de essentie. DigiD is geen applicatie, geen aanbesteding en geen IT-product dat eenvoudig inwisselbaar is. Het is het digitale toegangslot tot de Nederlandse staat; een control point waarop vrijwel alle publieke processen leunen. In een tijd waarin geopolitiek steeds vaker via digitale infrastructuur wordt bedreven, is dat geen technisch detail, maar een strategisch gegeven.

DigiD bepaalt – vrijwel letterlijk – wie Nederland is. Miljoenen burgers gebruiken het bij belastingaangifte, zorgdossiers, pensioenen, vergunningen, onderwijs, bedrijfsadministratie en verkiezingen. Het is de ruggengraat van het vertrouwen dat een samenleving in de overheid moet kunnen hebben. Wie DigiD kan beïnvloeden, raakt niet een dienst, maar een natiestaat.

Toch lijkt de Nederlandse overheid nauwelijks te beseffen dat een Amerikaanse overname van deze infrastructuur automatisch betekent dat DigiD onder Amerikaanse jurisdictie valt. Daarmee ontstaat een asymmetrie die niet hypothetisch is, maar voortvloeit uit een patroon dat de Verenigde Staten de afgelopen jaren onmiskenbaar

hebben laten zien: wanneer Amerikaanse belangen worden geraakt, zet Washington zonder aarzeling juridische en economische drukmiddelen in – óók tegen instituties die letterlijk in Den Haag zijn gevestigd.

Amerikaanse druk op Den Haag: geen incident, maar patroon

Wie denkt dat de VS geen druk zou uitoefenen op Nederlandse infrastructuur, hoeft slechts naar de recente geschiedenis te kijken. In een tijdsbestek van vijf jaar werd het Internationaal Strafhof (ICC) in Den Haag maar liefst drie keer door de VS onder druk gezet – onder zowel Republikeinse als Democratische regeringen.

In **2020** stelde president Trump zware sancties in tegen ICC-functionarissen via Executive Order 13928. Tegoeden werden bevroren, reisverboden ingesteld en Amerikaanse burgers mochten geen zakelijke relaties aangaan met betrokken medewerkers. Deze maatregelen waren expliciet gericht op het saboteren van juridische onderzoeken die de Verenigde Staten onwelgevallig waren.

In **2024** was het de regering-Biden die reageerde op mogelijke arrestatiebevelen tegen Israëlische leiders. Hoewel minder dramatisch verpakt, waren de maatregelen strategisch vergelijkbaar: visarestricties, politieke delegitimatie en de mededeling dat "alle opties op tafel liggen". Ook onder Democratische leiding is de bereidheid om juridische drukmiddelen in te zetten tegen instituten in Den Haag dus niet verdwenen; ze is onderdeel van de Amerikaanse staatslogica wanneer geopolitieke belangen op het spel staan.

En in **2025**, na zijn terugkeer in het Witte Huis, stelde Trump de sancties tegen ICC-functionarissen opnieuw in – ditmaal uitgebreider, agressiever en explicieter als drukmiddel gepresenteerd. Financiële bevrozingen, bredere visabeperkingen en aanvullende strafmaatregelen volgden in de maanden erna. Wie na drie rondes nog steeds volhoudt dat Amerikaanse druk een theoretisch risico is, weigert de werkelijkheid onder ogen te zien.

2025: de druk op Oekraïne laat zien hoe snel de VS Europa kan splijten

De gebeurtenissen rond Oekraïne in 2025 maken deze nieuwe realiteit nog tastbaarder. Terwijl de EU vasthoudt aan steun voor Oekraïne, probeert Trump president Zelensky te dwingen tot een vredesplan dat neerkomt op het opgeven van territorium en het accepteren van een structureel nadeliger machtspositie ten opzichte van Rusland. In internationale analyses wordt gesproken van een oplossing die niet alleen de veiligheid van Oekraïne ondermijnt, maar de Europese veiligheidsorde in haar geheel verzwakt.

Trump noemt voortzetting van de oorlog "nutteloos", bestempelt Europese landen als "free riders" en gebruikt publieke druk en diplomatieke dreigementen om EU-landen uiteen te spelen. Deze aanpak werkt, want ze speelt in op bestaande breuklijnen binnen de Unie. Meerdere Europese leiders waarschuwen inmiddels dat dit de meest explosieve situatie is sinds het begin van de oorlog; een moment waarop de VS hun positie als bondgenoot eerder gebruiken als hefboom dan als schild.

Het is precies in dit soort situaties – waar geopolitiek, militaire steun en interne cohesie op het spel staan – dat een buitenlandse afhankelijkheid als DigiD, onder Amerikaanse jurisdictie, verandert in een politiek instrument. De VS zouden in een dergelijk scenario niet eens hoeven handelen; een subtiele dreiging aan een Europese regering – "verander uw koers, of uw vitale digitale infrastructuur komt onder sancties" – kan voldoende zijn om een beleidslijn te beïnvloeden.

Dit is geen fanciful scenario. Het ligt volledig in lijn met het gedrag dat de VS de afgelopen jaren al drie keer richting het ICC hebben vertoond, en met de manier waarop Washington nu, in 2025, de Europese eenheid rond Oekraïne onder druk zet. In het vocabulaire van geopolitieke strategen valt dit onder coercive statecraft: het inzetten van druk op vitale staatsfuncties om politieke uitkomsten af te dwingen. De impact daarvan komt gevaarlijk dicht in de buurt van wat in strategische literatuur een digitale 'act of war' wordt genoemd.

DigiD is geen IT-systeem – het is infrastructuur met geopolitieke waarde

Het hardnekkige argument dat "de data in Nederland blijven" miskent alles wat strategisch relevant is. Macht in digitale infrastructuur gaat niet over waar data staan, maar over wie de toegang kan beïnvloeden; wie de operationele continuïteit kan vertragen; wie zich kan beroepen op nationale wetgeving; en vooral: wie in staat is de asymmetrie van afhankelijkheid te benutten.

Een Amerikaanse partij valt onder Amerikaanse wet. Punt. Daarmee valt DigiD, in zo'n scenario, automatisch onder de reikwijdte van de Cloud Act, sanctiewetten, nationale veiligheidsverordeningen en politieke instructies vanuit Washington. Er is geen enkel mechanisme waarmee Nederland die invloed kan neutraliseren. We creëren dan een situatie waarin de Nederlandse staat – bewust of onbewust – een hefboom in handen geeft aan een buitenlandse mogendheid die bewezen heeft die hefboom te willen gebruiken.

Hoe kon Nederland zo naïef worden?

Omdat Nederland al jaren verkeerde strategische keuzes maakt. In *Losing the Game of Advantage* beschreef ik hoe ons land honderden miljoenen investeert in industriële nostalgie, terwijl de vitale systemen van de toekomst structureel ondergefinancierd blijven.

€2 miljard voor Tata Steel minder dan €500 miljoen voor high-tech ecosystemen en digitale soevereiniteit

Dit is geen strategie, maar terugkijken. Door digitale staatsinfrastructuur te behandelen alsof het een gewone aanbesteding is, heeft de overheid zichzelf blind gemaakt voor de geopolitieke werkelijkheid. DigiD is niet een service die je aan de laagsteieder kunt uitbesteden; het is een publieke pijler waarop de legitimiteit van de staat rust.

Nederland onderhoudt zijn fysieke dijken met een bijna religieuze toewijding. Maar de digitale dijken worden beschouwd als cost centers die via outsourcing, aanbestedingen en optimalisatie goedkoper moeten worden gemaakt. Het resultaat is een structurele kwetsbaarheid die we zelf hebben gecreëerd.

Wat Nederland nu moet doen

1. **DigiD wettelijk aanwijzen als kritieke infrastructuur zonder buitenlandse jurisdictie** Digitale identiteit moet dezelfde bescherming krijgen als waterveiligheid, elektriciteit en defensie.
2. **Control points terughalen naar Nederlandse of Europese zeggenschap** Niet alleen de data, maar ook de hosting, ondersteuning, toegangscontrole én faal-overmechanismen.
3. **Structureel investeren in digitale soevereiniteit** Niet door incidentele subsidies, maar door een strategisch fonds met een langetermijnmandaat, vergelijkbaar met de aanpak voor waterveiligheid of energie-infrastructuur.

Digitale dijken breken niet met donderend geraas — ze lekken langzaam weg

Het echte risico is niet dat DigiD morgen uitvalt. Het echte risico is dat Nederland, zonder het te merken, de zeggenschap over zijn eigen identiteitssysteem overdraagt aan een buitenlandse jurisdictie. Niet door vijandige acties, maar door bestuurlijke kortzichtigheid in een wereld waarin macht steeds vaker via digitale kanalen wordt uitgeoefend.

Soevereiniteit gaat niet verloren in één moment. Ze verdwijnt via een reeks kleine beslissingen die op het moment zelf rationeel lijken, maar in hun samenhang het vermogen van een land om zijn eigen koers te bepalen langzaam ondermijnen.

Dit is zo'n beslissing. En we staan op het punt haar achteloos te nemen.

De vraag die voor ons ligt is niet technisch, maar existentieel: **wie beslist er in de toekomst nog over Nederland – wijzelf, of een buitenlandse mogendheid met heel andere belangen?**

Colofon

Dit artikel is gepubliceerd onder een Creative Commons Naamsvermelding 4.0 Internationaal (CC BY 4.0)-licentie. Je mag dit werk delen, verspreiden, remixen, transformeren en opbouwen, voor zowel commerciële als niet-commerciële doeleinden, op voorwaarde dat duidelijke bronvermelding wordt opgenomen:

Bron: Reinout Schotman, Outdoor Connect Management Consulting

Voor meer informatie over de licentie:

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>